

HOLLÓ LÁSZLÓ KÉPEI MEGYÉNK KÖZGYŰJTEMÉNYEIBEN

GODA GERTRÚD

Holló László merészen fogalmazott aktjainak egyik legszebbike az 1929-ben festett, s a művésztől 1952-ben vásárolt, *Akt a kertben* (olaj, vászon 75x50 cm HOM Ltsz: 74.70) című kép.

A festő fiatalkori alkotásain még az erős nagybányai hatás érződik mindaddig, míg az első világháború élménye ki nem mozdítja harmóniájából. A müncheni népi idilltől elfordulva környezetének paraszti világát választja témájául, s kizárólagos lesz számára a minden ünnepi sallangtól mentes alföldi valóság. E második festői korszakában „fedezi föl” önmaga számára a napfényt, s az abban rejlő képi lehetőségeket – hogy majdan a drámaiság szolgálatába állítsa azt.

Világlátására nagy hatással volt, hogy spanyolországi utazása során tanulmányozhatta Greco műveit. Megismerkedett Párizs jeles gyűjteményeivel, s kora kiemelkedő francia művészeivel: Matisse, Picasso, Rouault, Delaunay munkáival. Maga is kiállított 1912-ben a Salon des Indépendantsban, s sikeres szereplése révén tagja lett az Union des Beaux-Arts et des Lettres-nek. Az első világháború ínséges időszaka félbeszakítja a már szépen ívelő külföldi pályát, s az Alföldön, – kisebb-nagyobb kitérők után – Debrecen szélén, Tócoskertben telepedik le.

Már sajátos festői világát megteremtve expresszív gesztussal oldja meg 1929-ben a kertbe állított nő alakját. A szabadban dolgozó Holló László némiképp újraértelmezi a látványt, engedve belső hevületének: bátran fokozza fel a napsütötte kert színeit. A fényárban úszó fák lombjai erős árnyékot vetnek a női aktra s ez a festészeti feladat adja a kép alapvető programját.

A fejre és a vállakra összefüggő, tónusában mély, a test színével ultramarinná módosuló árnyék vetődik, s képez ellentétet a törzzsel. A sötétben maradt fej torzó hatását kelti, s anélkül, hogy szürrealitásra törekedne a művész, a festészetben szokatlan módon, egy szobrászati gondolkodáshoz közeli alkotást hoz létre. Holló napra állított modellje ezáltal a természetben feloldódó lét képi megnyilvánulásává vált. Az árnyék határozott vonala szinte kettéosztja a figurát a lét és eszmélés szférájára. Valamelyest groteszk hangvételt ér el ezzel, de nem kelt borzongást, mert kétséget kizárva hiteti el a nézővel, hogy aktja bármikor elmozdulna, minden megváltozik a természet törvényei által. A festői szabadsággal élve, a napsütötte és az árnyékba került felületek között, biztos aránnyal azt a helyzetet választotta, ami a képet többé teszi, mint egy egyfigurára redukált árkádiajelenet.

A kép pontosan beilleszthető abba a művészi etapba, mikor Holló László megtalálta a nagybányai festészeti elveken túllépő expresszivitását. Az átmenet egy kiemelkedő művészi megfogalmazásban nyilvánul meg, példásan ötvözte a természetelvűséget az expresszivitással. A plein-air színei belső hevülettel, szaggatott ecsetnyomokként kerülnek a vászonra, jelezve a művész habitusát. Ez a lendület kiterjed minden részlet-

1. kép. *Akt a kertben*
(Olaj, vászon, 75x50 cm Ltsz: HOM 74.70.)

re, a vetett árnyéokra, a középtérbe állított padra. A modell szépsége a megfogalmazás áldozatává válik, de kifejezésének hitele erősödik általa.

Holló groteszk iránti vonalma az ugyancsak 1929-ben festett Olympia c. képén csúcsonylik ki. Az *Akt a kertben*-hez és az Olympiához láthatóan azonos nőideált: a karcsú, termékeny medencéjű, s ugyanakkor mozgásában rendezetlen, extatikus nőt választotta. Ez a modell nem csupán a lehetőségéből adódott, hanem a művész ízlésének kifejezője is.

Holló nem riad vissza a beteges megjelenésű, nincstelen városzéli asszonyábrázolástól. A képek, rajzok környezete is az életviselbeli egyszerűsége utalnak, – nem műtermi hangulatot árasztanak. Nincs manipuláltság, esztétizálásra való törekvés ez idő tájt készült tanulmányaiban. Nem használ szépen leomló drapériákat, modelljeit már-már naturalisztikusan, mezítelen combjaikkal ülteti a gyalult konyhaszékre, arra, ami a művész szegényes tócoskerti otthonában adódott.

Az 1929-re datált *Akttanulmány* (papír, ceruza 200x230 mm, Ltsz.: HOM 86.34) ugyanerről a puritanizmusról vall, minden egyszerű és magától értetődő. A biztos kezű rajzoló érzékeny vonalaival jelenik meg a lapon az önnön mezítelenségétől megriadt nő. Nyúlánk testének finom plasztikáját a jól elhelyezett, kevés tónussal képes viszszaadni.

A 20-as évek végén készült tanulmányokat az életmű jeles darabjainak tartjuk. Nem a közízlést megcélzó darabok, de a születésüket követően bemutatásukkor a szakemberek figyelmét felkeltették. Ez némiképp érthető, hiszen a művész nem az áhított, szép embereszményt örökölt meg, hanem a beteges, erősen kidolgozott szervezetet, – meggörnyedve, eltorzulva, de igen magas szakmai színvonallal, komoly beleérző-képességről tanúskodva.

Ez a szociológiai megközelítés kísérni fogja Hollót, s általa képet kapunk az Alföld népének mindennapjairól. Néha már társadalomkritikai hangot is sikerült megütnie, mint az *Akttanulmány 1928.* című rajzán (papír, szénrajz 300x235 mm Ltsz: HOM 86.39). Affektáltságnak, póznak, a paraszti lét idealizálásának nyoma sincs művészetében. A kidolgozott, eltorzult, s ezáltal szánalmat ébresztő test művészi rangra emelve van jelen. A művész határozott állásfoglalása, – ami érződik apró rajzi jegyzeteiből is – teszi hitelessé azokat. A közelében élő asszonyok mezítelen testük látványát szorongva bocsátják áruba, hogy az emberi test még így is szép arányrendje leolvasható legyen elcsigázott, fáradt tartásukról.

Még az első művészi korszak münchen-nagybányai szemléletű finom naturalizmus levegője árad a *Kertben olvasó nő* 1930. (324x210 mm Ltsz: HOM 83.157) című pittrajzról. A mindennapitól ünnepibbe öltözött fiatal lány a vásárnap békéjével áll ki a napsütötte udvarra, hogy a művésznek segítségére legyen. Sikerült azt a pillanatot megragadnia Hollónak, ahogyan a kényszerű olvasás közben a kendős lány gondolatai elindul-

nak. Az írott szó erejének bűvöletébe került ember tartása maradandó élményt kelt a nézőben: A földön két mezítelen lábbal álló, ünneplőbe öltözött lány töprengése a világot előbbre vivő ember jellemzőjeként jelenik meg. Nem a szerelmes levelek olvasásának réveteg szenvedése, hanem a szó igaza feletti kétség hatja át lényét. A szinte kizárólag vonalra épülő mű Holló fölényes tudásának egyik szép bizonyítéka.

Az oeuvre egészét átfogó rajzi kollekció dr. Ujváry Zoltántól került a múzeum tulajdonába, kit atyai barátságával tüntetett ki a festő. A rajzok értékét felismerő néprajztudósnak ajánlással ellátva, újból dedikálta rajzát a művész 1957-ben. Ebből a gyűjteményből való valamennyi Holló-rajz és -tanulmány, ami jelenleg a miskolci múzeumban van, – összesen 14 db.

A nép életével foglalkozó tudóst elsősorban azok a lapok ragadták meg, melyeknek témái azonosak voltak saját

2. kép. Akttanulmány
(Papír, ceruza, 300x230 mm Ltsz: HOM 86.34.)

3. kép. Akttanulmány, 1928.
(p. szénrajz, 300x235 mm Ltsz: HOM 86.39.)

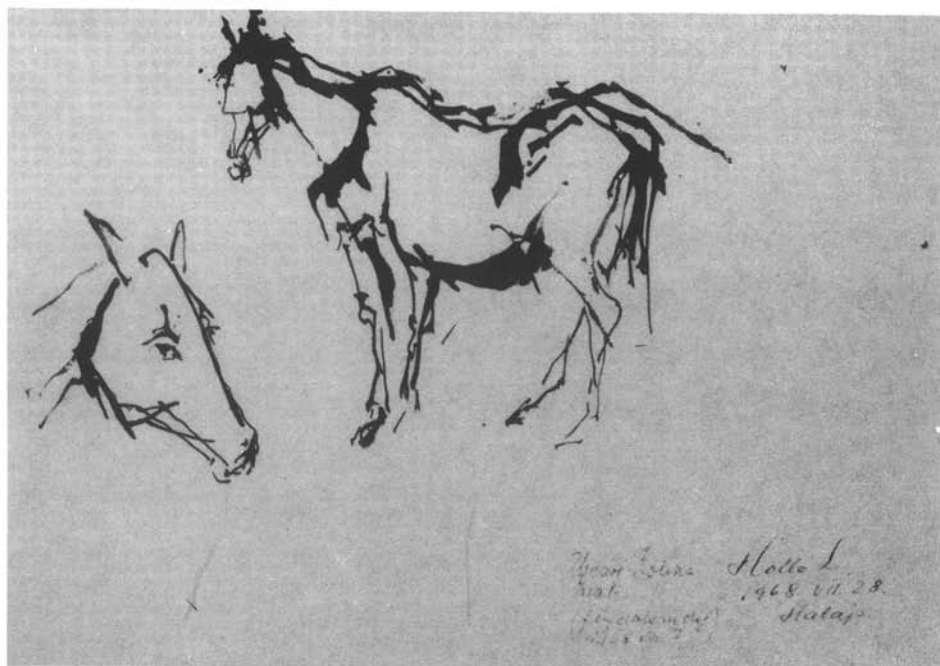
4. kép. Kertben olvasó nő, 1930.
(p. szénrajz, 324x210 mm Ltsz: HOM 83.157.)

5. kép. Sulykoló asszony, 1928.
(p. piittk., 235x300 mm Ltsz: HOM 86.35.)

6. kép. Kaszáló, 1934.
(p. diófapác, 215x308 mm Ltsz: HOM 83.158.)

7. kép. Lótanulmány, 1968.
(papír, tus, 255x320 mm Ltsz: HOM 83.159.)

8. kép. Mozdulattanulmány, 1936.
(ceruzarajz, 240x303 mm Ltsz: HOM 86.38.)

9. kép. Tanulmány, 1941.
(p. cëruza, 230x295 mm Ltsz: HOM 86.37.)

szakterületével: a magyar paraszti lét hétköznapjaival, a mezőgazdasági munkával, az állatokra vigyázó gyerekek játékos vidámságával. Holló, mint a magyar festők közül a leginkább az alföldi mestereknek – ezt a természetközeli életet – művészi magaslatra tudta emelni.

Egyik legszebb rajza a *Sulykoló asszony* 1928. (papír, pittkréta, 235x300 mm Ltsz: HOM 86.35) A sötét kendős idős asszony mozdulatának három fázisából komponálódik a lap. Csupán a legszükségesebb vonalak halk és erőteljes változásából rajzolódik elő a derekát fájlaló álló nő, aki továbblépve már új teendői elébe megy. Holló valószínű tanulmányoknak szánta ezeket a pontos megfigyelésre, koncentrált lényeglátásra valló lapokat. A folyton munkálkodó mester keze alól gyakran kerültek ki hasonló rajzok, s ezek közül a legjobbakat aláírta. Gyűjteményünk lapjai is ilyenek.

A maga műtájában a hollói életmű egyik legszebbike: a *Kaszáló* 1934. (papír, diófapác, 215x308 mm HOM 83.158). Az előzőhöz hasonlóan, és még oly sokszor Hollónál, itt is a figura háromszor kerül a papírra, a kaszálás lendületének visszaadását fokozandó. A rajztoll érzékenysége a művész akaratának szolgálatába kerülve biztos szerkezetet jelző vonalakkól festői tónusokba vált át. Így azok önálló rajzi kompozíciók lesznek, helyet kérve az életműben.

A vonal és tónus indulatokkal felvetett expresszív hevületű váltakoztatása Holló már korán kialakult, de különösen későbbi rajzainak elmaradhatatlan sajátja lesz. Ilyen a legszebb állattanulmányai közül való: *Lótanulmány* 1968. (papír, tus 255x320 mm Ltsz: HOM 83.159).

A kaszáló férfiről és a lóról készült tanulmány keletkezési ideje között egy alkotással teli három és fél évtized áll, de a művész fiatalon megtalált egyéni hangja miatt nem érződik mindez.

10. kép. Tanulmány, 1961.
(p. ceruza, 260x325 mm Ltsz: HOM 83.160.)

A kaszálókon talán csak a vízzel oldott grafikai anyag inspirálta a festőiségre a művészt, mert pár évvel későbből való tanulmányain, mint pl.: *Mozdulattanulmány* 1936. c. ceruzarajza (papír, ceruza 240x303 mm Ltsz: HOM 86.38) továbbra is a formát követő vonalakból alakítja ki a földön ülő, háncsot húzó figurát. Ezúttal a mozdulat négy fázisa alakít ki egy művészi egységet.

A ház körül, a mezőn, a vízparton, – a mindig tevékenykedő embert tartotta méltónak a megörökítésre. Mondhatjuk egyedül méltónak, hiszen történelmi és biblikus témához nyúlva is a tócoskertieket, tiszadadaikat választotta modellül, – azok közül is az arra hajlandó legszegényebbeket, vagy kiknek mozdulatát beállítatlanul sikerült megörökítenie.

Tanulmány 1941. (p. ceruza 230x295 mm Ltsz: HOM 86.37), *Tanulmány* 1961. (p. ceruza, vörös kréta 260x325 mm Ltsz: HOM 83.160) lapok egy-egy részlete önmagában külön-külön is érték. A gyermek kezét lavórban mosó anya meghitt és ismert jeletere ezúttal pár négyzetcentiméternyi felületen jelenik meg. A csónak végében ülő, a vizet kémlelő férfit a folyók csendes nyugalma hatja át. A mezők és rétek emberei: *Tanulmány* 1964. (papír, szén 273x211 mm Ltsz: HOM 86.36), *Pihenő kislány (Lohárt Éva)* 1964. (papír, szén 210x295 mm Ltsz: HOM 86.41), *Szénagyűjtők* 1971. (papír, ceruza 230x208 mm Ltsz: HOM 86.42) legutolsó lapjain is ott vannak, melyeken a sokat

11. kép. Tanulmány, 1964.
(p. szén, 273x211 mm Ltsz: HOM 86.36.)

12. kép. Szénagyűjtők, 1971.
(p. ceruza, 230x208 mm Ltsz: HOM 86.42.)

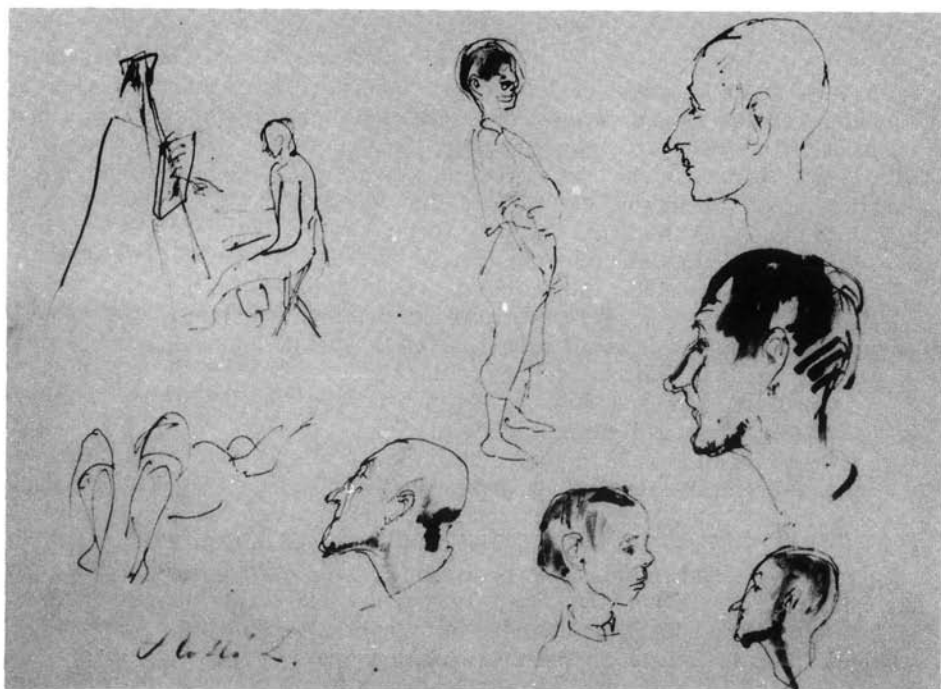

13. kép. Pihenő kislány, 1964.
(papír, szén, 210x295 mm Ltsz: HOM 86.41.)

14. kép. Tanulmány, 1969.
(p. lav. tus, 250x325 mm Ltsz: HOM 86.32.)

15. kép. Tanulmány
(p. tus, toll, 230x300 mm Ltsz: HOM 86.33.)

16. kép. Kettős portré, 1969.
(p. szén, 210x216 mm Ltsz: HOM 86.40.)

emlegetett tónus új értelmet kap. Nem csupán a formát kiemelő eszköz már, hanem festői valór értékű az, ahogyan a kötényt, kendőt visszaadja az ekkorra már 80 éves mester.

Az utolsó alkotói évtizedből fejrajzok, portrék kerültek gyűjteményünkbe. Lohárt Éva, a páston ráérősen heverő kislány megörökítésétől konkrétabbak azok a lavírozott tusrajzok, melyeken a gyerekek finom vonásai a nemes anyag oldhatóságából és a tévedhetetlen rajzoló biztonságából születtek. *Tanulmány* 1969. (papír, lavírozott tus 250x325 mm Ltsz: HOM 86.32); *Tanulmány* (papír, tus, toll 230x300 mm Ltsz: HOM 86.33) férfi- és gyermekkarakterei a mindennapi beszéd természetességével szólnak – s egyben a közölni akarás belső kényszerének megnyilvánulásai.

Bravúrosan komponálta egy lapra a művész az öt felkereső két férfi arcképét a *Kettős portrén* 1969. (papír, szén 210x216 mm Ltsz: HOM 86.40). A művelt emberek csendes disputációja hatja át a rajzot úgy, hogy pontos képet ad vendégeiről is. A leginkább típusal dolgozó művésznek az arckép esetében módja nyílik arra, hogy az egyéni jegyek feltárásán túl a személyiségre is utaljon.

Ahogyan Holló művészi életútját nyomon tudjuk kísérni gyűjteményünkben található grafikáin keresztül, úgy némi túlzással és bepótlandó elhatározással mondhatjuk, hogy festészetének legjellegzetesebb időszakait reprezentálni vagyunk képesek az életmű gazdagságához viszonyított elenyésző nagyságú kollekciónkon keresztül is.

A nagybányai szemléletből az expresszivitás felé hajló *Akt a kertben* 1929 után, az életképhez közelítő témája, a *Szénahordás* 1940. (papír, olaj 22,5x31 cm Ltsz: HOM P. 77.160), c. kép áll korban legközelebb. A lazúrosan festett, végtelenbe nyúló alföldi ég alatt örömteli pasztózussággal fogalmazódik meg a jelenet. Az alacsony horizontú tájban a részletek kibontására nincs lehetőség, maga a méret sem engedheti meg ezt.

17. kép. Szénahordás, 1940.
(p. olaj, 22,5x31 cm Ltsz: HOM P. 77.160.)

Az együtt haladó szénásszekerek elé befogott tehenek a színgazdag rét világos foltjait adják, melyek beépülnek a táj csendességébe. A munkálkodó emberek megfogalmazása sem részletező, s így a mező határozott egységet képez, s ellentétül szolgál az ég finom változásaira. A rét összes élőlényével, fákkal és emberekkel a zöldek, umbrák, pompeivörösek gazdag variációjából születnek meg, felhasználva a caput mortunt és az égetett-sziennát. A színek térérzékeltségével nagy távlatot képes visszaadni. A szerkező felrakott széna hol az alkonyi narancsok fényében jelenik meg, hol az erdőszél fainak türkizeivel kerül az előtérbe, hogy a harmadik dimenzió illúzióját keltsék. A járomba fogott tehének lassú haladása, egyben a kép nyugalmasságának hordozói, de az ecsetkezelés továbbra is Holló fűtöttségére utal. A tiszta színek és a palettán teremtett gazdag kolorizmus heves gesztussal, az önkifejezés feletti örömtől áthatva került az előkészítetlen, alapozatlan kartonlapra. A pillanatnyi hangulat sietős rögzítésére utal az a technikai hiányosság, ami a dr. Petró Sándor orvos gyűjteményéből múzeumunkba került festményét jellemzi. A kép jelzetlen, de kétségtelen, hogy Hollótól származó, s a hátoldalán található „Holló L. 1940.” felirat is ebben erősít meg bennünket.

Miskolccal meglehetősen jó kapcsolata volt „Debrecen festőjének”. 1955-től rendszeresen elküldte képeit a Miskolci Országos Kiállításokra. 1967-ben kamarakiállítása volt, 1976-ban pedig az 1912–1972 között készült művei közül hatvanat mutatott be a Miskolci Képtárban. A legszebb festményei e tárlatokról, vásárlás révén kerültek a közgyűjteménybe: a *Paprikás csendélet* 1951. (fa, olaj 55x66 cm Ltsz: HOM 57.5) az *Önportréjával* együtt a XX. század második felének magyar művészetét reprezentáló állandó kiállításon szerepel a sárospataki Rákóczi-várban.

18. kép. Paprikás csendélet, 1951.
(fa, olaj, 55x66 cm Ltsz: HOM 57.5.)

A *Paprikás csendélet*ben a barnamázás cserépedény színe az egész kép hangulatát meghatározza. A melegbe hajló okkerek, a narancsszínűvé, kraplakká tüzesített paprikák a hideg párizsi kék árnyék ellentétéként színesedik meg, s ezáltal egy, a mindennapnál érdektelenebb témát Holló ízig-vérig kolorista művé képes fokozni. A színek drámai ereje, a barnák tragikus mély tüze az alföldi mesterek balladai világát idézi. A Debrecen-környéki nép lelkületét és a Tisza-mentieket belülről láttató festő ezúttal szobájából a bíborba hajló drapériával rekeszti el azt, amit témául választ, s amiben – mint megannyiszor – önmagát teljességgel képes adni. E szűk keretek közé fogott világban benne van a magyar művészeti tradíciót kialakító alföldi mesterek lényeglátása. A színekben feszített ellenpólusok drámája, a három tárgyi elem puritánsága, s az expresszív megjelenítő erő – a legjobbak közé emeli Hollót.

Az életművet átfogni szándékozó kollekciónak nem hiányozhat önarcképe. Szinte egyedülálló gazdagsággal, száznál lényegesen több festményén örökítette meg vonásait, hogy mind többet mondjon el önmagáról.

A mélylélektan vizuál eszközével megragadott képi vallomások is magukon viselik Holló festői látásmódját, komplementerekhez való ragaszkodását. A vörös-zöld vitalitására épített önarcképeinek egyik legszebbike az, amit múzeumunk 1983-ban vásárolt a művész özvegyétől: *Önportré* 1954. (funér, olaj 73,5x60,5 cm Ltsz: HOM 83.161). A sokszor megfestett kalap most vörösen izzik, átvéve az arc meleg reflexeit. A színek tisztán élnek a képen, – nyíltan és festőien. A háttér krómoxid zöldje, porosz kékje nem a fauvok harsányságával, hanem Holló kendőzetlen őszinteségéből kerülnek a kármin-

19. kép. Önportré, 1954.
(funér, olaj, 73,5x60,5 cm Ltsz: HOM 83.161.)

vörös kalap mögé. A valór két szélső pontja: a sálszerűen illeszkedő gallér fehérje, s az ugyancsak ezt a mozgást követő kabát feketéje, egyben a kép ünnepélyességét is adja.

Az idős művész a világ dolgai fölé emelkedve, fesztelenül néz farkasszemet tükörképével. Tekintetéből már fáradtság érződik, de tartása erőt sugároz még. Az állvány előtti festői vívódásra képes művész öntudatával láttatja magát. Arcának karakterét a fény emeli ki, s a részleteket is az oldja fel. Így kap egyre nagyobb hangsúlyt fürkésző tekintetének megértés-vágya.

A sokszor groteszkül fogalmazó művész, ha mégoly kritikus is önmagával szemben, akkor is a legobjektívebb alkotásai azok, melyeket magáról festett. Életképeibe, falusi lakodalmasaiba gyakran karikíroisan fogalmazva kifigurázta azt az életvitelt, mely a tócoskertiek révén körülvette. Hangulatilag ilyen a Művelődési Minisztérium megbízásából készült nagyméretű festmény: „A fővárosi színjátszó társulat előadása Arkuson (Hortobágy) »Tegnap asszony, ma menyasszony«” 1961. (funér, olaj 100x125 cm Ltsz: SK. 70.90) című. Holló ezúttal a falusi lakodalmat beviszi az utcáról, és a gazdasági épületet kikiáltva színháznak, ott helyezi el a vigadókat, hogy azt és úgy mondhasse el, ahogy szándékozik, s ugyanakkor megfeleljen a kiírásnak: a nép felemelkedését szolgáló kultúrrendezvény kívánalmának.

Igazi nagy képi ötlet, ahogyan a témát megoldja. A csűrben felállított színpadon lakodalmi jelenet játszódik. A lazúrosan, csaknem érdektelenül festett valódi teret a színfalként szolgáló kékesfehér lepedők zárják le. Munkácsytól örökítve, az alföldi fes-

20. kép. A fővárosi színjátszó társulat előadása Árkuson (Hortobágy)
„Tegnap asszony, ma menyasszony”, 1961.
(funér, olaj, 100x125 mm Ltsz: SK. 70.90.)

tők közvetítésével, asztal köré rendezi el Holló a mulatozókat alakító színészeket. A táncoló párok a falusi típusokat elevenítik meg: a susztertáncot járó vasutas magát mulattatva forgatja a „falu szépét”, a sötét ünneplőt öltő gazdaember odaadóan ropja a csárdást az elhanyagolt asszonysággal. Az ital mámorától kurjongató vőfélyek csoportja zárja az asztal köré rendezett kompozíciót. A színpadiasság ezúttal maga a valóság, melyre csak néhány szegényes kulissza utal. A vándortársulat egyszerű díszlete az a vöröscserepes házeresz, amely a kép jobb felső részén segít a tér a térben élményt felkelteni, a pontos eligazodást szolgálni.

A jókedvű munka festői öröme hatja át a falusi operettet ironizáló művet. A kép szép példája annak, hogy a kötött témán belül a művész szabadsága sértetlen marad. A mű hitelét fokozza a négytagú cigányzenekar tipikus megragadása. Ezt a szerepet bizonyára nem színészekre osztották, önmagukat adják a művészi átéléssel játszó muzikusok, – s így a kép poénjává válnak. A nagyméretű mű a kadmiumok és az ultramarinok oly jellegzetes hollói színkontrasztjában fogant, s a fehér színfallal, a csűr szerkezetének hangsúlyozásával a párosan mulatók tagoltságát egy képi egységgé komponálja. A színek által az oldott figurák így egy nagy képi egységet alkotnak. Minden erőnyélvel jelen van a műben a festő, különösen ironizáló jókedve, s a típusok megragadásának mélysége révén. Alakjai ugyanúgy elemezhetők, mint Tornyai János „Juss”-ának perlekedői, de a tényszerűsége továbblépve Holló már bírál is. A színmű ürügyén kikarikírozza a jól ismert falusiakat, hogy gyengéikre rávilágítva szóljon hozzájuk.

21. kép. A 20. számú kép részlete

A Sárospataki Képtárban lévő festmény Béres Ferenc ajándékai közül való, csakúgy, mint a *Délután a vár (Cigánysoron)* (karton, olaj 59x74 cm Ltsz: SK. 70.129) című festmény is. Témájában Sárospatakhoz kötődik a datálatlan mű, s előadásmódja a plein-airt feltételezi. Holló László a sárospataki alkotóházban 1949-ben dolgozott, s ez a tény a kép keletkezési évére segít következtetni. Bár a mű lazúros és kivilágosodott, festésmódja későbbi időpontot feltételez, s talán a Sárospataki utcarészlet c. 1955-ös időpont vonatkozhat a Bodrog-parti putrit megőrkítő festményre is.

Impresszionisztikus, gyors exponálás érződik a centrális komponáltságú képen. A vidáman ugrabugráló cigánygyerekek staffázs alakja az árnyékos előteret kapcsolja össze a kép közepére helyezett távoli vár szfumátos messzeségével. A tarkára mázolt viskók erős perspektívája a festék pasztózus traktálásával válnak érzékletessé. A klasszikus elveket őrző veduta azáltal lesz Holló László jellegzetes alkotása, hogy a szép folyóparti városképből a számára izgalmas témát választja ki megőrkítésre.

Anélkül, hogy kritikussá válna, pontos érzetet kelt az elhanyagolt cigánytelepek áporodottságáról egy történelmi emlékhely közelében. A tények ily egyszerű regisztrá-

22. kép. Délután a vár
(karton, olaj, 59x74 cm Ltsz: SK. 70.129.)
(A felvételeket Kulcsár Géza és Váradi László készítette)

lásával akaratlanul is többet mond egy romantikus művésznél, s a gesztusokat őrző előadasmódja egyben a művész állásfoglalását hordozza. A cigányság zárt közösségét csak a negyedik rend világában otthonosan forgó művész volt képes ilyen hitellel megközelíteni.

Ábrázoltjaival azonosuló életmódja, etikus festőisége a magyar hagyományokat megteremtő alföldi mesterek csoportjához kapcsolja Hollót, aki érzelmeinek hőfoka által és mély emberismerete révén a nagy európai expresszionistákkal azonos rangú oeuvret teremtett. Minden munkájában maximálisan és őszintén adta magát, így az életműhöz képest számosságában elenyésző kollekciónak is a festő teljességgel jelen van gyűjteményünkben.

IRODALOM

- Béber L.*,
1930. Kiállítás az Ernst Múzeumban. Debreceni Független Újság, március 2.
- Dömötör J.*,
1964. Holló László művei Vásárhelyen. Csongrád Megyei Hírlap, július 5.
- D. Fehér Zs.*,
1961. Holló László gyűjteményes kiállítása. Alföld, 1. sz.
- Holló L.*,
1954. „Életem”. Építünk, I. sz.
- Kádár Z.*,
1961. Holló László gyűjteményes kiállítása. Alföld, 1. sz.
- Kádár Z. – Módy Gy.*,
1959. Holló László gyűjteményes kiállítása. (Katalógus-előszó.) Debrecen
- Koczogh Á.*,
1958. Holló László. Műterem, 2. sz.
1961. Holló László. Művészet, 2. sz.
1962. Holló László (A művészet kiskönyvtára XXXVIII). Képzőművészeti Alap. Budapest
- Sz. Kürti K.*,
1976. Holló László festőművész kiállítása a HOM Képtárában. (Katalógus előszó.) Miskolc
- Pogány Ó. G.*,
1957. Holló László és Hincz Gyula (Katalógus előszó.) Pozsony
1964. Holló Lászlóról. Művészet, 9. sz.
- Rabinovszky M.*,
1930. Kiállítás az Ernst Múzeumban. Debreczen (napilap), március 2.
- Ritly V.*,
1964. Holló László grafikái. (Katalógus előszó.) Magyar Nemzeti Galéria. Budapest
- Tóth E.*,
1965. Holló László, Debrecen VT.

DIE BILDER VON LÁSZLÓ HOLLÓ IN DEN ÖFFENTLICHEN SAMMLUNGEN UNSERES BEZIRKES

(Auszug)

Im Ottó Herman Museum zu Miskolc sowie in der Galerie von Sárospatak sind aus dem Lebenswerk des Malers *László Holló* (1887–1976) Tafelbilder und Studien von hervorragender Bedeutung zu sehen.

Die vom Pleinair ausgehende künstlerische Welt des Malers nahm schon in jungen Jahren eine Wende, und zwar dadurch, daß er während seiner Münchener Studienzeit die hervorragenden Werte der Vergangenheit, die französischen Künstler seiner Zeit kennenlernte und die großen Gemäldegalerien Europas besuchte. Besonders starken Einfluß nahm auf ihn die Kunst von Greco. Schon im Jahre 1912 stellte er in Paris im Salon des Indépendants aus. Zu dieser Zeit wählte man ihn auch zum Mitglied der Union des Beaux-Arts et des Lettres. Die Notjahre des ersten Weltkrieges riefen den in Pariser Kreisen schon so heimischen, jungen ungarischen Maler nach Hause. Hier ließ er sich dann für immer in der Großen Ungarischen Tiefebene, in Debrecen, nieder. Den Leuten aus dem Stadtrandgebiet nahestehend, sich ihrer einfachen Lebensweise anpassend, lebte er, um die Zustände im halbfeudalen Ungarn möglichst glaubwürdig kennenzulernen, welche er immer wieder in das Licht seiner Werke setzte.

Das Expressive seines Bildes *Akt im Garten* (1929) wurde zum Charakteristikum all seiner Werke. Mit der torsoartigen Darstellung der *Zur Sonne Hingewendeten* weckt

er eigentümliche Gefühle. Von soziologischer Annäherung zeugen seine *Studien* von den abgearbeiteten kranken Frauen. Mit sicherem Strich verewigte er die ständig nur schaffenden Menschen und die Freunde, die ihn persönlich aufsuchten. Unter seinen Porträts stechen die Selbstbildnisse hervor. Als eines der Werke, mit denen er eigene Auseinandersetzungen widerzugeben versuchte, gilt sein *Selbstporträt* (1954). Hier blicken uns die Liebe zum Kontrast aus den miteinander in Spannung stehenden Farben und der Künstler ins Gesicht, der durch die Lebenslust von Rot und Grün in der Lage ist, sich über die Alltagsdinge der Welt hinwegzusetzen.

Seine in locker Malerischem, mit lebhafter Farbensicht und in koloristischer Weise formulierten Werke vertraten Ungarn des öfteren auf internationalen Ausstellungen: So waren die Bilder von László Holló 1958 in Brüssel, in Paris, in Warschau, in Pozsony, in Dresden und in Moskau zu sehen. Sein großangelegtes Gemälde „*Vorstellung einer Schauspielgruppe aus der Hauptstadt auf der Hortobágy*“ (1961) ist von Humor durchsetzt und wird zu einer Karikatur der kulturellen Unterhaltung auf dem Lande. Jede Gestalt dieses in der typisch Hollóschen Welt der Blau- und Gelbtöne gezeugten Werkes ist für sich ein wohl bekannter Typ. Anhand der Welt der Volksschauspieler erwacht hier eine Dorfhochzeit zum Leben, deren glaubwürdigsten Figuren die Gruppe der sich selbst darstellenden Zigeunermusiker ist.

Die Identifizierung mit der Lebensweise seiner Figuren und das ethisch Malerische verbanden László Holló mit den Malern der Tiefebene, die ihre eigene ungarische Tradition geschaffen hatten; ihn, der durch den Grad seiner Gefühle und seine tiefe Menschenkenntnis ein den großen europäischen Expressionisten gleichkommendes Oeuvre geschaffen hat. In jedem seiner Werke gab er sich maximal und offen wider, und in dieser Vielfalt ist der Künstler in unserer gegenwärtigen Sammlungen im Vergleich zu seinem Lebenswerk mit einer nur geringen Kollektion vertreten.

Gertrud Goda